

Toučky

XXIX.

přepyšskou minulostí

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

Když jsem v minulých Toučkách psal o temných stínech minulosti, vůbec jsem netušil, že je před námi stín, který nemá za posledních 100 let obdoby. Stín koronaviru. Úvahy a komentáře k tomuto zcela novému fenoménu ponechám odborníkům a vrátím se, v duchu své povahy, k tématu optimističtějšímu. Proto chci v tomto článku hovořit o pokroku, neboť právě tento pojem v sobě převažující optimismus skrývá.

Wikipedie říká: „*Pokrok je koordinovaný krok dopředu, krok pro lepší společnost. Určit definici pokroku je obtížné, jelikož každý člověk (skupina) má jinak nastavené žebříčky hodnot, které určují, co je a není pro společnost (jedince) pokrokové. Pokrok je typ vývoje, popř. procesu. Pojem pokroku můžeme rozdělit na pokrok sociální a pokrok technický.*“ Právě ten druhý jmenovaný chci, ve světle minulosti naší obce, připomenout. O příchodu parního stroje, jako symbolického nositele první průmyslové revoluce jsem v našich kronikách moc nenalezl, proto zvolím technické fenomény, které do Přepych přicházely později.

VĚŽNÍ HODINY

S pokrokem je spojeno i přesné odměřování času. Na vesnicích ho dříve, zejména nemajetným lidem, odměřovalo slunce, měsíc, nebo třeba kokrhání kohouta. Kdo šel kolem kostela, toho v přesnějším čase orientovaly sluneční hodiny. Věžní hodiny, viděné z širokého okolí, z polí i okrajů lesů byly pro to nesporným pokrokem.

Po veliké vichřici v roce 1841 probíhala v následujících letech oprava poškozené věže kostela sv. Prokopa. Provizorní dřevěná náhrada od tesaře Jana Strejčka ze Záhornice byla v roce 1847 sejmuta a věž znovu vystavěna. Střecha byla pobita plechem a završena kovovým křížem, který opravil kovář Jan Zemánek a pozlatil osobně farář Jan Víteček. Nákladem obyvatelů Přepych byly na věž pořízeny hodiny

a 9. listopadu 1847 byly zavěšeny. Zhotovil je dobrušský hodinář František Dvořák, ciferník s ručičkami pak jeho bratr, klempíř Josef Dvořák. Vcelku přišly hodiny na 800 zlatých šajnu, neboli 336 zlatých rakouské měny. K natahování hodin byl určen Matěj Kánský,

čp. 2 za roční odměnu 10 zlatých, která byla v roce 1874 zvýšena na 12 zlatých. Od osmdesátých let 19. století hodiny opatroval Václav Merta, radní z čp. 78. Protože je náš kostel dobře viditelný, čas se přepyšským i okolním, od těch dob zpřesnil.

Věžní hodiny ELEKON slouží od roku 1994..

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

POŠTA

Nám, kteří dnes v televizi, na internetu nebo v mobilu běžně sledujeme živě výbuchy sopek v Jižní Americe, demonstrace ve Francii, nebo „skejpujeme“, z očí do očí, s přítelkyní v Austrálii, se bude zpráva o zřízení poštovního úřadu zdát jako malicherná. Ale považte – zprávu o pádu Rakouska a vzniku České republiky se lidé v Přepychách dozvěděli od člověka, který přijel z Opočna na kole!!! Pokrok ve změnách technologií komunikace si někdy uvědomíme až později.

O zřízení pošty v Přepychách i ostatních věcech, budu hovořit řečí kronik, proto ke slohu budte shovívaví. Již v roce 1898 bylo usneseno, aby v obci byla zřízena pošta. Obec později podala žádost k c. k. Poštovnímu a telegrafnímu ředitelství v Praze, aby vyloučeno bylo z obvodu poštovního úřadu v Opočně a zřízen zde c. k. poštovní úřad se sídlem v Přepychách. K tomu získala i souhlas okolních obcí, Záhornice, Zádolí, Voděrad, Vojenic, Nové Vsi. Dosud udržovala zdejší obec jednoho denního posla na poštu v Opočně.

Jakmile ředitelství v Praze vyhovělo podané žádosti a zřídilo samostatný poštovní obvod v Přepychách, vyhledala a do pořádku dala obecní správa vhodnou místnost pro ten úřad, ve svém domku u obecního hostince (asi u čp. 159 - dnes Pasekovi). Když se tak stalo a místnost výše uvedeným úřadem za vhodnou uznána, bylo povoleno a 15. května 1901 byl poštovní úřad v Přepychách otevřen.

První expedientkou poštovního úřadu byla ustanovena slečna Růžena Raisová, která z místnosti platila obci 120 korun ročně. Zřízení byl i poštovní posel s docházkou 2x

*** Nový poštovní úřad.** Dnem 15. t. m. otevřen bude v Přepychách, polit. okresu novoměstského, poštovní úřad s názvem „Přepychy“, který bude se zanáseti službou pošty listovní a povozné, jakož i přijímáním a vyplácením vkladů poštovního spořitelny. Nový poštovní úřad bude spojen se sítí poštovní dvěma pěšími posílkami denně k poštovnímu úřadu v Opočně. K doručovacímu okresu poštovního úřadu v Přepychách jsou přiděleny obce Přepychy a Záhorničky.

Dokládají to dobové zprávy v Národních listech a Katolických novinách.

Nové pošty. Dnem 16. t. m. otevřen bude v Českých Budějovicích na lineckém předměstí poštovní úřad s označením „Budějovice 1c“. Poštovní přípoj se čtyřmi jízdami denně k doručovacímu poštovnímu úřadu v Budějovicích 1 a 3c. — V Přepychách u Nového Města nad Metojí otevřen bude 15. t. m. poštovní úřad s označením „Přepychy“ a po německu prý „Přepych“. Posel docházející bude dvakrát denně na poštu v Opočně. V obvod nové pošty patří obce Přepychy a Záhorničky.

denně do Opočna a po obci současně zřízen i jiný posel kurátní, jehož povinností jest jednou denně obejít celý poštovní obvod a z přidělených obcí donášku poštovní vykonávati.

Pro doplnění uvedu, že my starší si pamatujeme poštovní úřad v Kampeličce, listonoše Josefa Šabatu nebo Václava Horáka, pospíhající, v létě v zimě, s roznáškou kopcem do okolních vesnic. Nebo poštu v čp. 31 u Rathouských, s paní poštmistrovou Uhlířovou a poštovní úřednicí paní Hodovalovou. To ale již pokrok tehdejšího poštovního systému pomalu končil.

TELEGRAF

„Internetem“ počátku 20. století byl telegraf. Jeho počátky jsou ale starší. Americký malíř Samuel F. B. Morse pracoval na zdokonalení telegrafu od roku 1832 a dne 25. května 1844 odeslal jako zprávu citát z bible "Co Bůh Izraeli prokázal" z Washingtonu do Baltimoru (asi 50 km). Završil tak 12 let svých pokusů a vývoje a vytvořil komunikační prostředek, který se hojně užíval dalších více než 100 let.

Morseův telegraf využívá pro přenos informace pouze dva stavy

*** Z pošty.** Telegrafní stanice spojená s poštovním úřadem v Přepychách zahájila dne 29. listopadu činnost svou pro všeobecnou dopravu telegrafní a úřaduje obmezenou denní službou. — Dnem 1. ledna 1907 zavedeny budou v obvodu c. k. poštovního úřadu v Černožicích-Čáslavkách (polit. okr. královédvorského n. Labem) a v obvodu c. k. poštovního úřadu v Studnici (pol. okr. Náchod) přesporní pošty.

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

TELEGRAF, pokrač. ze str 2

vysílače, resp. zdroje signálu (např. svítí / nesvítí, vysílá / nevysílá). Stav vy se střídají tak, že je možné je ve výsledku vnímat lidskými smysly (opticky, zvukem) jako sérii krátkých "teček" a delších "čárek", oddělených mezerami, a následně dekódovat do jednotlivých písmen abecedy, číslic a dalších znaků. Morseův telegraf vylepšil v roce 1847 Werner von Siemens. Navrhl jehlový telegraf, který přenášel zprávu písmeno po písmeně, a tedy nepotřeboval složitější zápis v Morseově kódu.

V roce 1905 podalo zastupitelstvo Přepych žádost na zřízení telegrafního úřadu při zdejší poště. Zdů-

vodnilo ji množstvím telegramů, které do Přepych docházejí i tím, že donáška z Opočna se pozdí a doručování ztěžuje. Obec uvolila dáti na zařízení 600 korun. Přes své dobré kontakty v Praze velmi pomohl s vyřízením žádosti zdejší vikář Václav Uhlíř, který podobnou žádost vyřídil za svého působení v Jesenici. Angažoval se i nájemce Dvora Ferdinand Hartman, který měl, vzhledem ke své podnikatelské činnosti, na zřízení telegrafu osobní zájem. S další urgencí c. k. okresního hejtmana byl 29. listopadu 1906 na zdejší poště telegrafní úřad zřízen. Možnosti osobní i úřední komunikace se tak dále zrychlily a prohloubily.

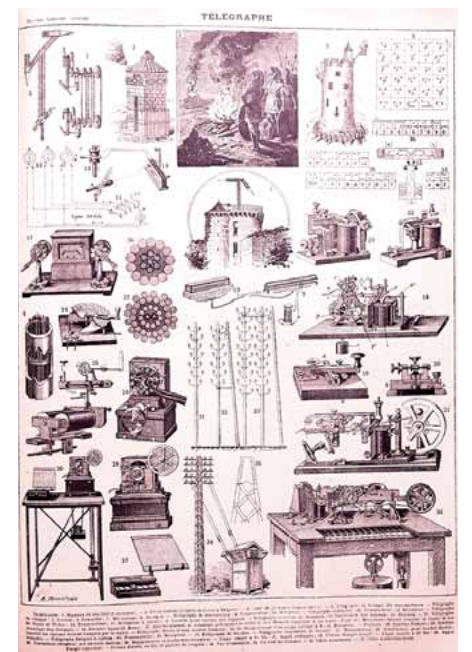
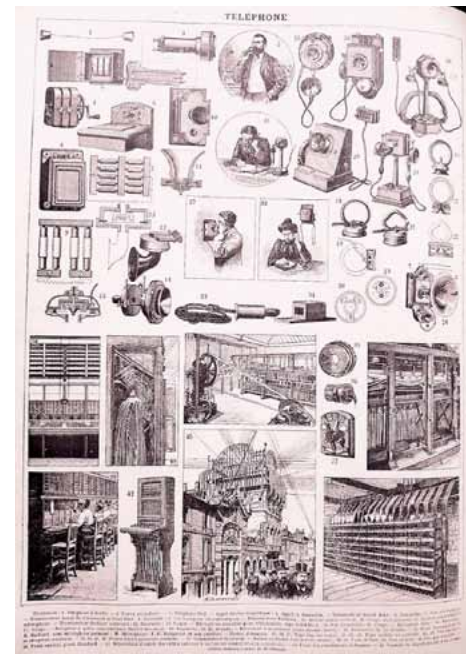
TELEFON

Obvykle je vynález telefonu přisuzován vynálezci jménem Alexander Graham Bell. Jeho první telefon byl sestaven v Bostonu (USA) v roce 1876. Podle novějších údajů vynalezl telefon italský vynálezce Antonio Meucci (Antonio Santi Giuseppe Meucci) už v roce 1849.

Klasický telefon s pevně instalovaným telefonním přístrojem a drátovou linkou ke každému účastníkovi se během 20. století velmi rozšířil a v roce 2009 bylo po světě 1,3 miliardy telefonních stanic. Od konce 20. století jej postupně vytlačují mobilní telefony s bezdrátovým přenosem signálu. Roku 2014 jich bylo po světě 7 miliard a od roku 2013 mezi nimi převažují tzv. chytré telefony (smartphony).

Vůbec první telefon byl zaveden v Přepychách roku 1912. Jednalo se o primitivní jednodrátové spojení mezi poštovními úřady v Přepychách a Opočně. Pro představu – něco, jako když jsme na vojně, pomocí jednoho drátu, volali z bodu A do bodu B. 3 minuty hovoru stály 30 haléřů. Jedním z důvodů, že byl zaveden bylo to, že se rušil telegraf, v jehož obsluze se expedientka nevyznala, a použití telefonu pro ni bylo jednodušší. Toho „skutečného“ telefonu jsme se pak dočkali až za první republiky.

Dne 27. listopadu 1926 otevřena byla nová, vedlejší telefonní ústředna síť Dobrušské s následujícími abonenty z Přepych: 1) Obecní úřad; 2) Gustav Fleišner, obchodník; 3) Josef Ulrich, statkář a Josef Truněček, hostinský (společně); 4) Robert Müller, obchodník; 5) František Hartmann, majitel zbytkového statku. Náklad jednotlivých abonentů na toto připojení činil 600 Kč za každou stanicí. Za užívání platí se roční poplatek 820 Kč za každou stanicí, kromě obecního úřadu, který platí polovinu. Poplatek za jednotlivé rozhovory jest pro abonenty: Dálkové pásmo do 25 km – 3 Kč; 2) pásmo do 50 km – 5 Kč; 3) pásmo do 100 km – 7 Kč; 4) pásmo do 200

km – 9 Kč; 5) pásmo do 350 km -12 Kč; do 500 km – 16 Kč; nad 500 km – 20 Kč.

Užívání telefonu se osvědčuje a dobře vyplácí. Placených rozmluv jest měsíčně okrouhle 120. Místních bezplatných abonentních 350. Nejvíce používaná jest hovorna na poštovním úřadě (60-70 hovorů měsíčně). Pak následují Robert Müller, Gustav Fleišner, Josef Ulrich a František Hartmann. Nejméně hovorů má obecní úřad.

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

DOPRAVA

Když jsem v kronikách hledal podklady a údaje k tomuto článku o pokroku, zaujala mě úvaha bývalého ředitele školy a do roku 1933 i kronikáře Přepych Františka Falty. Je z roku 1928 a s naším tématem má přímou souvislost a je popsána roztomilou formou, že se o ni, s vámi, podělím.

„Koncem 19. století jevila se snaha vynalézt dopravní prostředky, kterými by se z místa na místo dostal člověk rychleji, než se stává povozem táhnutým silou živočišnou. Stavby drah vyžadují velikého nákladu. Bylo potřeba nalézt jednoduchý prostředek, kterým by po každé téměř cestě, děla se doprava rychle.

První takový prostředek je kolo (velociped). Úprava toho prostředku stále se zlepšovala, aby dosaženo bylo rychlé a spolehlivé jízdy. Výhoda tohoto dopravního prostředku jest všeobecně uznávána. Rozšířila se jízda kolem tak, že téměř v každé rodině, nemají-li vlastního kola, tedy aspoň členové rodiny naučí se na něm jezdit. Delší jízda na kole ale unavuje. Proto pomýšlelo se, v době, kdy stroje hnány jsou benzinem nebo elektrickou, aby také kolo hnáno bylo nějakým takovým motorem. Podařilo se zdokonalit kolo, které jest hnáno benzinovým motorem (motorku). Docílena byla dvoj i vícekrát taková rychlost v jízdě než kolem obyčejným, a to bez únavy. Možno ještě jednu osobu přibrati.

Také dopravní prostředky celé rodiny se změnily vynálezem aut. Takové auto, hnané benzinem závodí v rychlosti s vlakem a někdy jeví rychlost ještě větší a může být použito k jízdě na každé lepší silnici.

Motory aut stále se zdokonalovaly, až docílena byla jízda nákladními auty, kterými se dopravují i těžké náklady, jako ve vagoncích na dráze. Těžkou tou dopravou trpí zase silnice, které pro takové náklady nejsou stavěné. Takové první nákladní auto pořídil si ve zdejší obci v roce 1927 řezník Václav Hroch a dováží ním dobytek k porážce a maso z porážky do okolních měst. Na požádání i jiné náklady dopravuje.

Doprava autem ještě nedostačovala, ježto je poměrně drahá a pro málo osob. Vymýšlivost lidská přišla na velká auta zvaná autobusy, kterými možno větší počet osob také tak rychle dopravovati, aniž by výlohy dopravní se zvýšily. Vyskytly se tratě, po nichž autobusy pravidelně jezdí. V každé přilehlé osadě je zastávka, kde možno přistoupiti a vystoupiti. Taková autobusová doprava se osvědčila. Také zdejší obci projíždí pravidelně dvakrát denně od měsíce července 1928 autobus na trati Rychnov n./Kn. – Opočno (nádraží). Majitel autobusu je Karel Motyčka. Cena jízdy celé tratě je za 10 Kč 50 haléřů a autobus pojme 20 až 25 osob.

Všechny tyto dopravy jsou velice výhodné, když se jich užívá s velkou opatrností. Žel Bohu, že řidičové nebývají dosti opatrní a tím povstávají katastrofy, v nichž padne za oběť mnoho lidských životů.“

V obavách kronikáře je cítit i vědomí, že pokrok má své stinné stránky a přináší i oběti. Za několik let se jeho obava z důsledků motorizace naplnila i v Přepýchách. Na silnici vedoucí k Opočnu, vedle nově postavených domků v zatáčce, staly se 2 případy přejetí dvou žen, ostře jedoucími automobily. Paní Hartmanová, která byla na návštěvě u své dcery paní Sejkorové, zaháněla houfec husí před ostře jedoucím nákladním automobilem pana Smoly z Opočna. To se jí stalo osudným. Ačkoliv šofér zabrzdil, dostala se pod auto a na místě byla zabita. V roce 1933 byla na téměř místě přejeta paní Anna Rejzková, mlynářka. Nevysvětlitelným způsobem dostala se pod auto, ačkoliv řidič troubil. Byly jí zpřeráženy žebry a strhnuty vlasy. Po převezení do nemocnice zemřela. Obec dala na tom místě, jakož i na jiných různých zatáčkách výstražné tabulky s umrlčími hlavami.

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

ELEKTRINA

Mezi obory fyziky patří elektřina k těm mladším. Významným renesančním badatelem byl William Gilbert, který zároveň elektrické jevy pojmenoval tak, jak je dnes známe. Rozvoj však nastal po objevu prvního použitelného zdroje stálého elektrického proudu - Voltova článku - v roce 1800.

Během krátké doby v první polovině 19. století byla prozkoumána většina elektrických vlastností látek za normálních podmínek, byly objeveny zákony platící v elektrických obvodech a nalezena souvislost elektřiny s magnetismem. Nejvýznamnější jména té doby jsou Alessandro Volta, André-Marie Ampère, Georg Simon Ohm, Hans Christian Oersted, Michael Faraday.

Období druhé poloviny 19. století bylo ve znamení technických aplikací elektřiny, vynálezů různých elektrických spotřebičů (generátor, oblouková lampa, žárovka, elektromotor, telefon) a jejich zavádění do výroby a domácností. K slavným fyzikům a vynálezům té doby lze řadit jména jako Heinrich Hertz, William Thomson (lord Kelvin), Thomas Alva Edison, Werner von Siemens, Nikola Tesla,

Alexander Graham Bell, z Čechů František Křižík.

K nám dorazil „elektrický pokrok“ poněkud později. Dne 11. dubna 1920 konala se valná schůze občanstva v Přepychách, ve které ustanoveno bylo místní elektrické družstvo za tím účelem, aby přistouplí členové družstva použití mohli elektrické energie k účelům osvětlovacím a elektrickým pohonům. Přihlásilo se v ten den 73 občanů za členy družstva. Současně stanoveny byly v této schůzi podíly družstvu, jaké který člen družstva povinen bude složit. Podíly 270 Kč z jednoho ha výměry vlastní polnosti. U živnostníků dle rozsáhlosti podniku. Zvolen byl také družstevní výbor a schváleny předložené stanovy. Do výboru prvního zvolení: předsedou Václav K. Holanec z čp. 47/49; náměstkem Jan Němeček z čp. 106; pokladníkem Josef Baše, čp. 63; kontrolorem Josef Rohlena, čp. 81; přisedícím František Falta, řídící učitel ve výslužbě a Marie Pavlíková z čp. 19.

Družstvo zapsáno bylo do Obchodního rejstříku krajského soudu v Hradci Králové 9. prosince 1920. Zvolený výbor vyjednával

s elektrickým Svazem v Hradci Králové o přistoupení za člena a podmínkách. Svaz předložil družstvu plán a rozpočet na stavbu sekundární linky, kabelu a transformátoru v obnosu 182.388 Kč. Přihlášení členové složili a měli složit 650 podílů po 270 Kč, což činí 175.500 Kč. Chybějící částku měli doplnit noví, později přistouplí členové. Sekundární síť, transformátor a kabel podzemní dodal Svaz. Přípojky, instalace domácí zadány byly rozdílným firmám, ponejvíce firmě Petrosopol v Brně. Práce byly dokončeny v dubnu r. 1921 a počátkem května, pokud byly domovní instalace hotovy, počalo se svítiti a motory pracovati.

MÍSTNÍ ROZHLAS

Pro usnadnění práce Místního národního výboru ve sdělování zpráv občanům bylo rozhodnuto v roce 1947 zřídit místní rozhlas. Ti nejstarší si možná vzpomenou, že se v té době dozvídali obecní zprávy od pana Hůlky, který, zvukem svého bubínku, sezval lidi na náves. Ke zřízení se nabídla firma Rádio Brno s rozhlasem typu „Dvouletka III.“ za 29.900 Kč s pěti reproduktory. Nabídky se i další firmy. Nakonec byla na jednání rady MNV dne 17. února 1947 vybrána firma AZ Brno. K financování záměru místního rozhlasu byla provedena sbírka, která dopadla následovně:

Občané – 20.490 Kč; TJ Sokol – 2.000 Kč; místní Kampelička – 500 Kč; osvětlová rada obce – 5.080,60 Kč; Jednota divadelních ochotníků – 5.000 Kč; místní organizace KSČ – 2.000 Kč; truhlářství O. Zdeněk – 100 Kč. Celkem bylo vybráno 39.170 Kčs 60 haléřů. V roce 1949 se po obci místní rozhlas rozezněl.

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

VEŘEJNÉ OSVĚTLENÍ

V roce 1902 se správa obce usnesla zřídit 12 pouličních petrolejových svítilen. Náklad na ně byl vzat ze sedmiletého Kontribučního fondu a z obecní pokladny. Svítilny konaly po obci dobrou službu až do války v r. 1914. Tehdy nastal velký nedostatek petroleje, když všechny zásoby byly zrekvírovány a jiný petrolej sem nesměl. Petrolej velice špatný vydávaly zásobovací výbory jen na lístky, majitelům usedlostí. Na obecní náves se nebral zřetel. Nastala zase tma. Svítilny poznenáhlu jako nepotřebné scházely, až nadobro zmizely.

Po roce 1920, když v Přepýších bylo zřízeno elektrické družstvo, upravena elektrická síť po návsi, hotovy byly instalace světelné i motorové, započalo se v květnu 1921 svítiti, jevílo se zase přání, aby obec přistoupila za člena družstva a mohla osvětliti náves. Náklad a podmínky byly ale těžko přijatelné. Obec měla složit družstvu 54 podílů po 270 Kč; úprava (montáž) osvětlení byla vypočtena na 7-8.000 Kč. Jeví se náklad skoro 23.000 Kč. Sleviti něco z toho nákladu, znamenalo by sleviti největší poplatní síle obce, jako jest velkostatek, patron záduše, velkoživnostníci. Také neblahé následky jednání politických stran, kdy jedna potírala snahu druhé. Ve vyjednávání, za účelem osvětlení návsi elektrickým družstvem, nedocílila ani obec, ani družstvo shodu za žádaným účelem.

Na tu dobu připadá také spor mezi elektrickým družstvem a elektrickým Svazem v Hradci Králové pro nedodání drátů na sekundární síť a úpravu instalací, jaká byla uvedena v rozpočtu stavebním. Elektrická síť původně postavena byla jen v dolejší části obce. Majitelé usedlostí v hořejší části obce (na kopci) také té výhody toužebně žádali. Jejich podíly ale nekryly by obnos, kterým by se kryl náklad na prodloužení sítě na kopec.

Spor mezi Svazem a elektrickým družstvem byl urovnán přičiněním tehdejšího předsedy Svazu, p. Ing. Jana Černého z Věkoš v ten smysl, aby družstvo zaplatilo poslední nedoplatek 20.000 Kč a Svaz svým nákladem postaví linku na kopec s příslušenstvím. Družstvo podá žádost ministerstvu zemědělství o subvenci a předloží co doklad rozpočet celého nákladu na elektrizaci obce i osvětlením obecní návsi. Pan Ing. Černý, jako poslanec bude žádost podporovat. Stalo se. Ministerstvo zemědělství povolilo subvenci 15.000 Kč. Z této subvence zřídilo elektrické družstvo osvětlení obce, kteréž muselo býti ku kolaudaci ze strany ministerstva hotovo.

Osvětlení je hotovo a svítiti se počalo o Vánocích roku 1927. Celý proces trval šest let. Obec není ale ještě přijata za člena družstva, ježto podíly nesplatila. Je tedy osvětlení dosud majetkem družstva. Obec smí toliko toho osvětlení používat. Tolik kronikář František Falta.

Zástupce kolatury římsko-katolické podal elektrickému družstvu žádost za přijetí zdejšího kostela jako člena družstva, aby účastníci služeb Božích mohli použiti v tmavých hodinách elektrického osvětlení. Výbor družstva vyšel žadateli blahosklonně vstříc a kostel za člena družstva přijal. Žadatel neopominul učiniti hned opatření a již v lednu 1927 byl kostel elektrickým světlem ozářen. Instalaci již dříve při opravě a nahazování zdiva provedl montér zdejší Antonín Macháček. Přípojku upravili montéři Svazu. Po malbě kostela v roce 1928 byl ozářen i oltář a pořízen lustr. Farnost vyčíslila náklady takto:

1 podíl elektrickému družstvu	- 270 Kč 00 h
1 lustr s dovozem	- 3.077 Kč 35 h
Firmě Macháček a Nuc	- 7.896 Kč 80 h
Instalace přípojky Svazu	- 184 Kč 20 h
Montáž el. hodin	- 87 Kč 70 h
3 žárovky na kůr	- 27 Kč 00 h
Celkem	- 11.543 Kč 05 h

Na opravu kostela a osvětlení věnovali osadníci i s učiněnými gratis dovozy okolo 11 tisíc Kč, což nestačilo ani na elektriku. Ostatek, jakož i ostatní věci tou dobou pořízené hradil farář Honců, který obětoval cca 11. tisíc Kč. Pořízený elektrický lustr na svíčkové žárovky byl dvanáctiramenný, na purpurově rudých šňůrách, s bednou a portem, zhotovený Františkem Anýzem z Prahy.

Zavedení elektrického proudu do kostela také umožnilo, při opravě varhan v roce 1932 Karlem Riglevičem z Hradce Králové, zapojit nový zásobovací měch na elektrický pohon. Motorek ½ koně byl od firmy Meifinger ze Švýcarska.

Snad ještě jedna zajímavost, která byla v kostele také pokrokem. To, když, rovněž v roce 1932, pořídila farnost do kostela elektrický vysavač prachu GEA od firmy Gustav Andrlé z Prahy za celkovou částku 779 Kč 90 h.

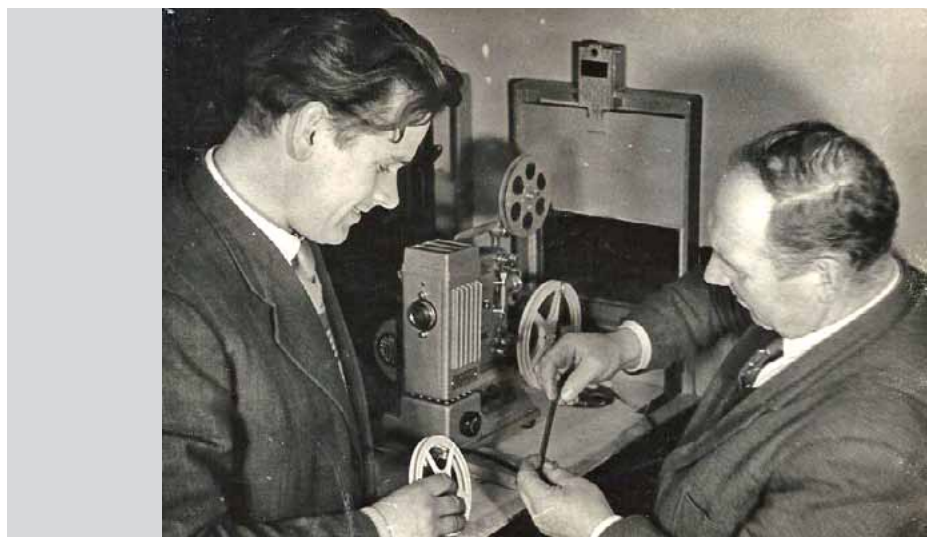
JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

JEVIŠTĚ

Nové technologie, nebo chcete-li pokrok, nezůstávaly stranou ani v oblasti kultury a umění. Nové, nebo modernější formy přenosu zvuku a obrazu, ale třeba i využití elektriny a nových prvků v divadelnictví. Po vzniku republiky se v Přepychách aktivovala Jednota divadelních ochotníků, iniciovala veřejné sbírky a ve spolupráci s Kupkovým hostincem (čp. 20) byla realizována přístavba sálu s jevištěm. To bylo na podmínky tehdejší doby, v prostředí obyčejné vesnice, pojato skutečně velkoryse. Možnost hlubkových horizontů, táhla a kolejnicové pojezdy na zavěšení kulis, světelný park s dálkově nastavitelnými barevnými efekty, zázemí pro herce i další novoty. Všiml si toho i dobový tisk, který obdivně psal o tom, že toto pojetí nemá v kraji obdoby. Práce byly v průběhu dvacátých let minulého století dokončeny, a konečně 25. prosince 1928 bylo jeviště slavnostně otevřeno. Nadšení divadelníci uvedli hru dramatika, herce a dramaturga Národního divadla Jiřího Josefa Kolá-

ra „Pražský žid“. Byla to divadelní hra o šesti dějstvích, odehrávající se v časech perzekuce po bitvě na Bílé Hoře, kterou upravil a převedl do moderní češtiny Vladislav Vančura. Hra měla veliký morální a finanční úspěch, jelikož každý toužil vidět na vlastní oči divy moderní divadelní techniky. Význam slavnostního otevření jeviště zvýraznila skutečnost, že světelné efekty při představení řídil osvětlovač mistr Národního a Stavovského divadla v Praze, pan Karel Štědrý.

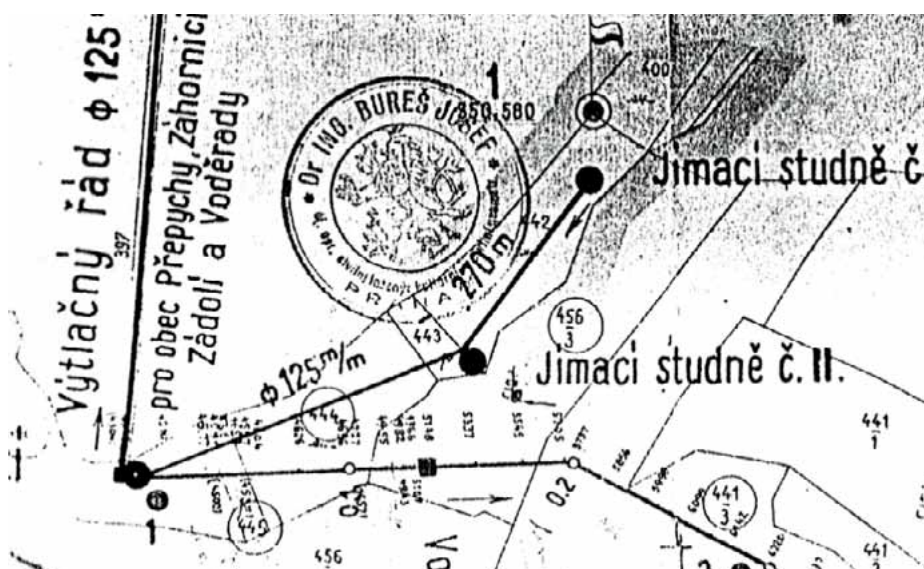
BIOGRAF

Aktivita Jednoty divadelních ochotníků se vedle nacvičení 3 až 4 her ročně projevila i o několik let později, když v roce 1930 zřídila v sále pana V. Kupky biograf. Projektční stroj dodala pražská továrna „ENKA“ za 24. tisíc Kč. Ochotníci doufali, že z výtěžku za vstupné do biografu se bude splácet část dluhu, který stále vázl na splácení předcházející výstavby a modernizace jeviště. I když část, zejména mladších lidí v obci našla v novém médiu rychle zalíbení, jak to tak bývá, druhá část byla velmi skeptická a delšímu trvání této novinky nevěřila. Častý byl hlas, objevující se i v kronice, že v obci s 815 obyvateli se biograf vyplácet nebude, zvláště v době, kdy koruna zase nabývá ceny mezi lidmi, že jde o výstřelek mladých, kteří nedbají varování rozvázných občanů. Nutno říci, že se tyto chmury nepotvrdily a kino úspěšně v Přepychách fungovalo dalších asi 65 let. Bylo to i zásluhou nadšenců, jako byli, mimo jiné, pánové Balcar, Čáp (na snímku), Uhlíř, Ježek (také nadšenci amatérského filmování, zachycující život obce), později Jan Macháček, Míra Andrš, nebo v závěru, po roce 1989 Milan Burket.

JAK K NÁM PŘICHÁZEL POKROK

VODOVOD

Voda. Kolik toho již bylo o tomto zdroji života napsáno. Bereme ji jako samozřejmost a její význam si zpravidla uvědomíme, když ji je málo, nebo moc. Jako třeba v Přepychách v roce 1998. Lidé byli od počátku na vodě závislí, její zdroje vyhledávali, a také se s ní natrápili a lopotili. Stavěli své osady u řek a potůčků, kopali studny. Krokem k pokroku, k jejímu pohodlnějšímu dosahu byl vodovod. První pokus o jeho zřízení byl v Přepychách již v roce 1874. Sedláci Antonín Ulrich, Jan Štěch, Jan Dvořák, Lidmila Kánská, Jiří Pavlík a další přivedli vodu rourami z Farského rybníka, ke svým obydlím, na jižní straně obce (dnes tzv. ulice Sálecká). Vznikl kolem toho sice spor s farářem Janem Vítečkem, ale nakonec se vše písemnou dohodou a závazkem (z dnešního pohledu značně ekologickým) urovnalo.

Komplexní řešení nedostatku vody v Přepychách a okolních obcích vyřešila až výstavba skupinového vodovodu, která proběhla po 2. světové válce z iniciativy Vodovodního svazu dřízenského, ustanoveného pro Přepychy, Voděřady, Zádolí a Záhornici. O dřízenském vodovodu existuje řada publikací, proto připomenou jen několik stručných mezníků a momentů, které se týkají naší obce. První pokus o řešení výstavby byl již v roce 1943 za protektorátu, kdy byl pozván z Prahy projektant dr. Ing. Josef Bureš, ale další realizace neměla do konce války šanci. Ihned po válce se na projektu Josefa Bureše začalo pracovat a 15. listopadu 1945 byl komisí Zemského národního výboru schválen. V následujícím roce se ale vyskytly komplikace, zřejmě proto, že část přepyšských zástupců podporovala jako projektanta, přepyšského rodáka dr. Ing. Václava Dubna. Tyto peripetie skončily 8. května 1947, kdy byla svolána schůze řádného vodovodního svazu do hostince U Nováků na Záhornici, zvolen byl nový výbor v čele s Josefem Rohlenou z Přepych. První fáze výstavby tak mohla začít. Do konce roku byly hotovy 2 studny a v roce 1948 začala pokládka potrubí. Potíže

byly v této době s nedostatkem materiálu. Nebyl cement, železo a litina, chyběly roury. Přesto se 1. října 1950 mohla na Záhornici konat velká slavnost – přivítali dřízenskou vodu. Do Přepych bylo potrubí položeno v roce 1951 až k domu čp. 76, kde bylo ukončeno hydrantem. Po delším přerušení se v letech 1956–58 pokračovalo do dolní části vesnice. V Domcích se některé domácnosti připojovaly až v polovině let šedesátých. Vedle projektanta vodovodu se na závěr sluší připomenout některá jména těch, kteří se na tomto pokrovém díle a jeho údržbě podíleli. Prvním vodmistrem (tzv. vodákem) byl vybrán v roce 1950 Josef Pražák z Přepych, po roce 1969 pokračoval Václav Ježek. Ve výboru vodárenského svazu pracovali z naší obce Václav Vaněk, Josef Rohlena, Antonín Macháček, J. Baše, V. Hroch, A. Otčenášek a další. Byla to i náročná práce mnoha nejmenovaných občanů při výkopu a pokládce potrubí. Připomenout chci i Václava Chudého, který se o vodu staral od roku 1979. Dnes, kdy boj o vodu prožíváme znovu, je dobré si práci všech těch jmenovaných i bezjmenovaných, připomenout.

ZÁVĚR

Procházeli jsme několika událostmi minulosti, které ovlivnily náš život. Lze je nazvat krůčky místního pokroku. Nebyly zdaleka všechny a někdo možná najde i události důležitější. I ty vzpomenu ale vypovídají o trvajícím touze lidí, objevovat a přijímat do svého života věci nové, kterým později říkáme pokrok. Tak, milá touhu, trvej!

Vladimír Zdeněk, st.